

צ'בזטי מזהר"י

קמא

דף ק"י:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רמה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

במדבר יט (יד) זאת התורה
אדם כי ימות באהל כל הקא
אל האהל וכל אשר באהל
ישקא שבעת ימים:
תורה רמז

הימים-ב יז (ו) ויגבה לבו
בדרכי יהוה ועוד הסיר את
הקמות ואת האשרים מיהודה:
תורה רמז
שופטים יג (כה) ותחל רות
לקום לפעמו במחנה זו בין
צריצה ובין אשתאל: פ
שופטים יד (ו) ותצלח עליה
רות וידך וישפעהו כשפע
הגדי ומאומה אין בידו ולא
הגיד לאביו ולאמו את אשר
עשה:

איוב א (כא) ויאמר ערם
יצתי וצאתי מבטן אמי וערם
אשוב שמה לקום נתן ויקום
לקח יהי שם לקום בןכר:

יש כמה חידושים של תורה שהם רק כמו פינקס^א, וכמו שכותבין
תיבת אדם לכד. כי התורה היא בחי' אדם, כ"ש (במדבר יט)
זאת התורה אדם. ויש שהוא נכנס לפניו מזה, אבל אעפ"כ אין
זה אדם כנ"ל. רק כשווכין אל התורה בעצמו זהו בחי' אדם
באמת. וזהו **זאת התורה אדם**, זאת התורה דייקא, היינו רק
זאת התורה האמתיות, היא' בחי' אדם :

ודע שכל אדם קודם שמשיג בתורה השגה של אמת, צריך
לילך בהכרח דרך אלו היכלות התמורות. אבל הכלל שאסור
למעות בעצמו, לסבור שכבר בא אל ההשגה הראוי, כי אם
יסבור כן ישאר שם חס ושלום, אבל כשידע שעדיין לא התחיל
לכנס^ב לחדרי תורה האמיתים, אזי יתחזק בעבודת השם,
וירבה בתפילות, ויפציר עד שיפתחו לו שערי הקדושה באמת,
ואז יראה ההפרש. ואפילו אם עשה עובדות ותעניתים וסיגופים
בשביל השם יתברך, ואחר כך זכה לחידושי, אעפ"כ אל יעמוד
ע"ז לסבור שהם השגות של אמת הנ"ל. כי אפילו להדמויות
של היכלי התמורות צריך עובדות ותעניתים. ואפילו בתאווה
עוה"ז יש דוגמא לזה, כגון למשל כשעושין שחוק וקומעדייע,
אזי נוסע אחד ומכריו וחושב כל הדברים שיעשו על
הקומעדייע, ואף שהוא תאוה לשמוע, אעפ"כ אין זה השחוק
בעצמו, וכן כשבא להחדר שעושין שם הקומעדייע, יש שם
מצויר^ג על המבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר
בעצמו, ואפילו כשבאים לשם לפנים, עומד לץ אחד, ועושה
כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הבעל קומעדייע, הוא עושה
אחריו בליצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועיקר הוא השחוק
בעצמו שעושין שם. וכמו כן תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי
שנדמה לו שנכנס לפניו, ולפני ולפנים, ועדיין עומד בחוץ
לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת : והצדיק הגדול
מאד, אף כשווכה להשיג השגות גדולות של הקדושה באמת
אעפ"כ אינם נחשבים בעיניו לכלום, לגדול עוצם הכרתו את
גדולת הבורא ית'. ע"כ הוא משתדל ומתחזק בכל פעם,
שיתחיל' הש"י להראות לו אור התורה, כאלו לא התחיל להשיג
כלל מיומיו^ד:

רמו ^ה **לפעמים** צריך האדם שיהיה לו גדלות, ^ו כמה
שכתוב (ד"ה ב יז) **ויגבה לבו בדרכי ה'**. והוא מועיל כמו
תענית, כי כשצריך לבא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי
צריך לשכוח את חכמתו שמקודם. וכמו שמצינו (ב"מ פ"ה) שר'
זירא התענה כדי לשכוח תלמוד בבלי ^ז, כי ה' צריך לבא
להשגה יותר גדולה שהיא תורת א". והגדלות מועיל כמו
התענית הנ"ל, כי ע"י הגדלות שוכח גם כן את חכמתו,
כמשור'ל (פסחים סו ע"ב) כל המתגאה חכמתו^ח מסתלקת
ממנו. אך צריך לזה חכמה יתירה ^ט, כי בוודאי גדלות הוא
איסור גדול מאד, ואם יתגאה באמת, בוודאי חכמתו מסתלק
ממנו לגמרי, ולא יבא להשגה, ויהיה נעשה שומה ממש, אך

צריך לזה אומנות יתירה, איך להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות
רק כדי לשכוח חכמתו שמקודם שהוא צריך לשכוח כנ"ל,
ואעפ"כ יהיה עניו באמת ^י:

רמו ^{יא} **איתא** בזה"ק (ר"מ צו ד' כז ע"ב) שתי"קו ^{יב}
הנאמר בש"ס ^{יג} הוא בחי' מחסר תיקון, דהיינו שנחסר הנון
של **תיקון** ונעשה **תיקו**. ודע שזאת הנון פשוטה
כשנחסרת מהתיקון ונעשה בחי' תיקו כנ"ל, אזי היא נשפלת
ונכפפת ונעשה מזה בחי' **קינות** שהוא אותיות **תיקון**, רק
שהנון נכפפת כנ"ל. ה' יגאלנו ויתחפכו **הקינות לתיקון**
ויתתקן **התיקו** הנ"ל :

רמז ^{יד} **דע** שסיפורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול
מאד ^{טו}, כי על ידי סיפורים מצדיקים, נתעורר ונתלהב הלב
בהתעוררות גדול להשי' בחשק נמרץ מאד ^{טז}, כי הרשימו
שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו, על ידי עבודתו את השם
יתברך, זאת הרשימו נתעוררת^{טז} בעת שמספרין מהצדיק, והיא
מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול :

רמז ^{יז} **עיקר** הגבורה בחלב. כי מי שלבו חזק ואינו
מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות
ולכבוש המלחמות, ע"י חוזק ותוקף לבו שאינו מתירא ורץ
לתוך תוקף המלחמה. וזה בחי' (אבות פ"ד) איזהו ^{יח}גיבור
הכובש את יצרו. וזה בחי' גבורות שמשון שנא' בו (שופטים יג)
ותחל רוח ה' לפעמו במחנה הן בין צריצה ובין צאשתאל,
שבאותן המקומות ^{יט} צלחה **עליו רוח ה'** ^כ, ולבש גבורה,
דהיינו שבא לו חוזק ותוקף גבורה בלב, ועל ידי זה עשה
גבורות נוראות :

רנ ^{כא} **דע** שכל מיני צער וכל היסורין^{כא} אינם רק מחסרון
הדעת, כי מי שיש לו דעת ויודע שהכל בהשגחה מהש"י, אין
לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי ה' נתן ויה' לקח ^{כב}
ואעפ"כ^{כב} שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים
שבאים מחמת ההרכבה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן
הגוף, והם ייסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה
להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בהגוף בקשר
אמין וחזק, ע"כ בהכרח מרגיש היסורים בעת הפירוד, אעפ"כ
היסורים קלים מאד ונוחים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור
שהכל בהשגחה מהש"י, ומכ"ש שאר מיני צער ויסורין שאין
מרגישים כלל כשיש לו דעת כנ"ל, ועיקר הצער מהיסורין, הוא
מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין :

וזה עיקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת
שנפלו מהדעת ותולין הכל בטבע ובמקרים ובמזל. ומחמת זה
יש להם צער ויסורין כנ"ל. וזה בא להם מחמת שהם שרויין בין
העכו"ם ולמדו מהם, מחמת שרואין שעתם מוצלחת מאד,
וישראל נבזים ושפלים ע"כ הם

קושיות ואבעיות, ובמסוף העירך ערך תק כתב שאין זה הפירוש אלא סימן, ועיין לקמן שרבנו כתב תיקו בלי מרכאות.

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ב עיין לעיל תורה רלד ושם נרשם

^ג עיין שיחות הר"ן קלח

^ד בתרלד- נתעוררות

^ה לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ו מתרצו - גבור

^ז בתשכט - אשתאל

^ח עיין סוטה ט סוף ע"ב

^ט לשה"כ שופטים יד ו' ושם טו יד, ושמואל-א י' י'

^י לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{יא} מתרצו- היסורים

^{יב} * איוב א כא

^{יג} בתשכט - ואע"פ

^א מתרלו - פנקס

^ב מכאן עד תיבת ודע נוסף בתקפא

^ג גם בתרלד- היא, ומתרלו- הוא

^ד מתרלו - ליכנס

^ה מתרצו - מצויר

^ו בתקפא - שיתחיל

^ז עיין חיי מוהר"ן נט ורלש שתעיתי כשה אובר היתה ההתבודדות של רבינו. ועי"ש אות קיג שאמר רבנו לכמה צדיקים שטענו שראו את מלאך מ"ט שלא כך רואים אותו.

^ח לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ט עיין סוטה ה. שמינית שבשמינית, אבל רבנו מתכוין כאן לגדלות שבאמת היא ענוה.

^י עיין סנהדרין כד. מה הפסול בתלמוד הבבלי.

^{יא} בתקפא - חכמות

^{יב} עיין פל"ח כאן

^{יג} עיין באור הליקוטים תורה כב מפתח כה

^{יד} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{טו} עיין אור יקר להכמ"ק על רע"מ כד טו עשר א' סימן ככ (דף טז). שחיקו לטון שחיקה דייקא עיר"ש שהטון עלמא דלחי

^{טז} כונה עלה לחכמה עולם המחשבה

^{טז} בש"ס תיקון הוא מלשון תיקון דהיינו תעמוד, וי"א שהוא נוטריקון תהא קאי. והעירך פירש לשון תיקן דהיינו כמו דבר המונח סגור בתוך. ורבינו שנקט לתיקן עיין תיו"ט עדויות ח' ז' דהוא ר"ת תשבי יתרון

מאמר ספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן קמא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים נתעורר ונתלהב הלב בהתעוררות גדול להשם יתברך בחשק נמרץ מאד, וכמה צדיקים גדולים ונוראים מאד ספרו שעקר התעוררות שלהם להשם יתברך היה על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים, שזה הבכיר לפם להשם יתברך עד שיגעו בעבודתו וזכו למה שזכו, אשרי להם: (קל"מ השלם)

ליקוטי הלכות

או"ח הלכות נטילת ידים לסעודה הלכה ד' אות ו - הועתק לקמן. ומדבר שם על מעלת אמירת שמות הצדיקים שמעורר את הרשימו של כל עבודת ה' שלהם.

שיחות

שיחות מוהר"ן - אות קלח - שמעתי מפיו הקדוש בעת שדבר עמנו מגדל הענין של ספורי מעשיות מצדיקים, שנדפס בספריו הקדושים (בסימן רל"ד חלק א'). ואמר אז שהוא בעצמו זכרוננו לברכה עקר התעוררותו לעבודת השם יתברך באמת היה על ידי ספורי מעשיות מצדיקים. וספר שבבית אביו ואמו הצדיקים זכרונם לברכה היו שכיחים שם כל הצדיקים. כי כל הצדיקים היו מצויים בקהלת מעז'בוז' מחמת שהוא מקום הבעל שם טוב זכרוננו לברכה. ורובם ככולם התאכסנו בבית אביו זכרוננו לברכה, ושמע הרבה מעשיות מצדיקים ועל ידי זה היה עקר התעוררותו להשם יתברך עד שזכה למה שזכה:

ימי מוהרנ"ת הקדמה לחלק ב' - אמר המעתיק מבאר בדבריו רבנו הקדוש אור הגנוז והצפון מורנו רבי נחמן זכר צדיק לברכה, בכמה מקומות בספריו הקדושים מגדל כח הספורים שמספרין מצדיקים הקדושים מאשר עבר עליהם כמוכא בלקוטי מוהר"ן ח"א סימן רל"ד שעל ידי זה נטהר מחשבתו של האדם המספר ועל ידי זה נצול מצרות וממתיק כל הדינים שהם מבחינת מחין דקטנות וכו' עין שם וכן כתב בספר המדות שלו מי שמספר מעשיות מצדיקים הקדושים ברוף הוא עושה לו חסד ומרמז זה בכתוב (תהלים נ"א) "מגדיל ישועות מלכו" (מאן מלכי רבנן) ועושה חסד למשיחו הינו למי שמספר ומשיח אותם ועוד כתב בספרו ח"א סימן רמ"ח שעל ידי זה נתעורר לב האדם לעבודתו יתברך בחשק נמרץ כי נתעורר אז על ידי זה הרשימו של אותו הצדיק מה שעשה על ידי עבודתו, ועל ידי זה נתעורר לב האדם לעבודתו יתברך ואמר, אשר הוא בעצמו, יען שכל הצדיקים היו שכיחים בקהלת קדש מעז'בוז' ששם מקום הבעל שם טוב זכר צדיק לברכה, ורבים ככלם נתאכסנו בבית אביו ואמו הצדיקים ושמע מהם הרבה ספורים מצדיקים, על ידי זה היה עקר התעוררותו לעבודת השם עד שזכה למה שזכה, כמבאר מזה בשיחותיו הקדושות וגם כבר נתבאר בהקדמה לספר ימי מוהרנ"ת חלק ראשון כי כמו שבכלל תורתנו הקדושה גדולים מעשי השם, וגדול כח הספורים שבתורה, שבהם מתחיל התורה, כי מלבד תעלומות חכמה וסתרי תורה שיש בהם, גדול בהם גם על פי פשוטו לעורר לב האדם לזכות לקים התורה, כמו כן הספורים מהצדיקים גדול גם כן בהם לעורר לב האדם לעבודתו יתברך וללמוד חיוני תורתם ולקיים באמת ובתמים כרצונו יתברך עין שם: ועל קטב זה כבר נדפסו ספורים רבים מכל הצדיקים מהראשונים והאחרונים, מהא"ר זכרוננו לברכה ומהבעל שם טוב הקדוש זכר צדיק לברכה, וכן כל הספורים הנפלאים מאדוננו מורנו ורבנו הקדוש רבי נחמן זכר צדיק לברכה, בספרי "חיי מוהר"ן" ו"שבחי הר"ן" ו"שיחות הר"ן" מכל מה שעבר עליו במקומותיו למושביו, ובכל נסיעותיו הקדושות ובפרט מסדר הנסיעה הקדושה שלו לארץ ישראל כמבאר שם מעט בטפה מן הים מעצם התלאות וההתקאות שעברו עליו עד שזכה לבוא לשם ולזכות שם למה שזכה.

העולם אומרים שספורי מעשיות מסגל לשנה. ואני אמרתי שעל ידי ספורי מעשיות מעוררין בני אדם משנתם. (חיי מוהר"ן אות כה. שיחה זו נאמרה כשאמר תורה ט')

קושיות

- דע שסיפורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול מאד - צ"ע הרי עיקר מה שמעורר הסיפור הוא שמיעתו ולא עצם הסיפור ומדוע אומר ספורי מעשיות ולא שמיעת ספורי מעשיות. נ"ל כי באמת הסיפור הוא המעורר את הרשימו של עבודת הצדיק והרשימו לא פועל בלב השומע אלא כי ללב נשמע רק חיצוניות הסיפור, אבל הרשימו פועל למעלה לעורר אור של תשובה על השומעים והמספר. כך נ"ל כפי שיתבאר
- כי הרשימו שעשה אותו הצדיק וכו' - הכלל שכל קדושה שמסתלקת משאירה רשימו ממנה באותו מקום וצ"ע א"כ מדוע צריך לעורר את הרשימו של מעשי הצדיקים הרי היא קיימת ממילא היכן שהיו.

- ג. כי הרשימו שעשה אותו הצדיק וכו' – גם צ"ע איך אפשר לעורר אותה במקומם אחר מהמקום ששם עשה הצדיק את המעשה. אולי הקושיא היא התרוץ שכיון שזה מקום אחר לכן צריך לעורר זאת.
- ד. זאת הרשימו נתעוררת בעת שמספרין מהצדיק – צ"ע לכאורה הלשון לעורר הוא עניין של חיזוק דבר קיים ולא להביא אותו ממקום אחר.
- ה. זאת הרשימו נתעוררת בעת שמספרין מהצדיק היא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול – צ"ע מדוע אומר שהתעוררות שלנו מספורי הצדיקים היא מהרשימו של מעשיהם הרי רשימו הוא עניין נעלם מאד ואילו המעשה שעשה הצדיק הוא מעורר מאד מעצם הסיפור הרי גם ספור דמיוני יכול לעורר מאד אע"פ שלא מעורר רועם. והראייה שספורי צדיקים מעוררים יותר מספור על הקב"ה אע"פ שרשימו שלו גדול הרבה יותר.
- ו. בשבחי בעש"ט איתא שאמר שספורי מעשיות מצדיקים הוא כמו מעשה מרכבה – צ"ע האם כוונתו גם כשמספר רק כדי להתעורר מהרשימו או דווקא כמבואר בתורה רלד שיודע לספר בתנאים מסויימים כמבואר שם. ראה בתורה רלד מה שבארנו שמעשיו של הצדיק הם מעשה מרכבה כי צדיקים מרכבתו של מקום דהיינו שכל תנועה שלהם היא בבחי' והלכת בדרכיו, נמצא כשמספר מעבודת ה' שלהם כמו שמספר ממעשה מרכבתו של מקום, אבל בודאי זה רק צדיק אמיתי שהוא באמת מרכבתו של מקום.
- ז. רבנו מבאר שהרשימו של עבודת הצדיק מתעוררת כשמספרים ממנו והיא המעוררת את השומע – וצ"ע ידוע שיש הרבה ספורי צדיקים ובפרט על הבעש"ט שהם המצאה של חסידים. והעולם אומרים שמי שלא מאמין שזה יכול להיות הוא אפיקורס. אבל צ"ע לפי המבואר כאן הטענה היא חזקה שהרי למעשה שלא היה אין רשימו. אלא א"כ תאמר שהכוונה שכיון שיכול להיות מסתמא גם היה רק לא תועד. אבל נראה שהיא עוד קושיא.
- ח. עפ"י הקושיא הקודמת צ"ע האם מעשה שהיה, אבל לא תועד, ואני מספר אותו מדמיוני, כיון שאני מאמין שהצדיק הזה יכול היה לעשותו, האם גם הוא מעורר רשימו של עבודת הצדיק.
- ט. רבנו מבאר שהרשימו של עבודת הצדיק היא המתעוררת – צ"ע לפ"ז האם אפשר לדעת לפי ההתעוררות ממנו אם הוא אמיתי או דמיוני. רואים שיש דרשנים שכשמספרים ספורי צדיקים משתדלים להוסיף נופך וצבע לסיפור כדי לעורר התפעלות מהמעשה, וצ"ע לכאורה, זה עסק בחיצוניות בלבד כי אע"פ שרואים תוצאות של התפעלות אבל כיון שאת אותו תוצאה היו מקבלים גם מסיפור דמיוני נראה שלא הרשימו פעל כל זאת אלא הכריזמטיות של הדרשן. ואולי אפשר לדייק לשון סוף התורה 'זאת הרשימו נתעוררת וכו' והיא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול, מכך שלא אמר שהיא מעורר את האדם או את הלב להקב"ה אלא אמר והיא מעורר להשם ית', הכוונה שהרשימו לא אמור לפעול על הלב אלא לעלות למעלה ולעורר הארת תשובה על האדם שממנה ההתלהבות וחשק לעבודת ה'. וזה החילוק בין ספור אמיתי לספור דמיוני.
- י. צ"ע האם באמת ספורי מעשיות מצדיקים יותר מעורר מדברי מוסר כי במעשיות נוסף הרשימו? נראה ששיעור מוסר פונה אל המצפון של האדם כי בעיקרו הוא תוכחה על קיום המצוות שאינו כראוי, והוא פונה אלא המצפון שמחייב להמליך את הקב"ה. להבדיל מספור מעשה של צדיק שפונה אל הלב שמעורר את הרצון הפנימי להיות צדיק כמוהו.
- יא. בתורה כט דיבר רבנו מסיפור שבחי הצדיק שע"ז זוכים לדעת וכאן מדבר מספורי מעשיות דהיינו עבודת ה' שלהם, וצ"ע לכאורה שבחי הצדיק היא עבודת ה' שלו, ומה החילוק שכאן זוכה להתעוררות ושם לדעת? ונראה דהיינו הך כי התעוררות פנימית היא הדעת
- יב. עיין תורה רלד שע"י שמספר מעשיות מצדיקים זוכה לטהר המחשבה, אבל שם התנאי העיקרי שיודע להבדיל בין מעשה של צדיק למעשה של רשע ע"ש. וצ"ע האם גם כאן חל התנאי זה. נראה לפי מה שנתבאר כאן עיקר הוא לעורר את הרשימו של הצדיק העיקר הוא לספר מצדיק אמיתי, וכפי צדקתו של הצדיק שמדבר עליו כך חוזק הרשימו שמעורר. ומי שלא יודע להבדיל בין צדיק אמת לשקרן ומספר ממעשיות של מי שאינו צדיק זה כמו שמספר סיפור דמיוני, שלא הרשימו פועל בו את ההתלהבות, אלא עצם הסיפור לפי כשרון המספר.
- יג. צ"ע האם דווקא סיפור מעשיות של עבודת ה' של הצדיק נעשה ממנו רועם שפועל כמבואר כאן או גם סיפור מופתים של הצדיק.
- יד. צ"ע אם מספרים על עבודת ה' של צדיק בלא השכרת שמו האם גם מתעורר הרשימו של עבודת ה' שלו. ואת"ל שכן צ"ע אם מספר סיפור דמיוני ובאמת יש צדיק בעולם שעשה כך האם מתעורר ע"ז הרשימו של עבודת ה' של אותו צדיק?³

הקדמה

רבנו נותן לנו כאן עצה כיצד לזכות שיתלהב הלב בהתעוררות גדול להש"י בחשק נמרץ מאד. ונראה שלבד ממה שכבר בעצמו דיבר בזה עוד צ"ע מה חידש כאן על מה שכבר מבואר בהרבה ספרים. וכנראה החדוש כאן הוא מה שנותן טעם להתעוררות כי ע"י ספור מעשה מצדיק מעורר את הרשימו של עבודתו.

עניין הרשימו של עבודת הצדיק שמתעורר על ידי הזכרת הצדיק מבואר בלק"ה¹ שאפילו רק הזכרת שם הצדיק כבר מעורר את הרשימו של כל עבודתו כל חייו, ועל כן ציוה רבנו לכתוב שמות הצדיקים להזכיר

³ אע"פ שלא נ"ל אבל כיון שאמר לי מישורו שגם זה מועיל, רשמתי כקושיא.

אותם ואמר שאפשר לשנות את הטבע ע"י זכרת שמם. כידוע ששם אדם בו נגבל כל מהותו וחלק התורה ועבודת ה' שלו.

אבל כשמספר מעשה מעבודת ה' של צדיק מסתמא מעורר עוד יותר רשימו ובפרט שגם מזכיר את שמו תחילה כדי שידעו על מי מספר. (וגם כשדברו ממנו ומוכן על מי מספר נראה שמתעורר הרשימו שלו ע"י כאילו אמר שמו כמובא בהלכה¹) לעניין כשעסוקין באותו ענין) וכנ"ל כי כשמספר ממעשה של צדיק זה כמו מספר על הקב"ה, כי הצדיק הולך בדרכיו בשלימות, וזהו צדיקים מרכבתו של מקום, נמצא כמו מספר במעשה מרכבה.

במה שמבאר רבנו שצדיק ההתעוררות מספור מעשה של צדיק היא לא ההתפעלות מעצם הספור אלא מהרשימו שמתעורר ע"י. נראה שבוזה מתרץ קושיא הקשה כאן ביותר והיא מה ההבדל בין ספור אמיתי לסיפור דמיוני. ונראה שכמו שבהזכרת שם של צדיק מתעורר הרשימו של כל עבודת ה' שלו כי השם הוא מהות ונשמת האדם, הגובל בתוכו את כל חלק התורה והעבודה שלו המיוחדת לו, ורבנו אמר שהרשימו הזה יכול לגרום לשינוי הטבע, ובוודאי אין הכוונה שהרושם פועל למטה, אלא עולה למעלה ומעורר שם השגחה ושינוי הטבע. ואם כן כל שכן כשמזכירים שם של צדיק ועוד גם מספרים מעשה מיוחד בעבודת ה' שלו, שמעורר עוד יותר רושם עבודת ה' שלו שפועל עוד יותר, ומוכרח שאין הכוונה שהרשימו פועל התפעלות הלב אלא הרשימו עולה למעלה ומעורר אור של תשובה על האדם השומע את המעשה וכ"ש על המספר עצמו, שממנו מתחדש בלבו חשק נמרץ מאד להקב"ה.

רשימו

רשימו הוא משל לחבית שמן שרוקנו אותה ובהכרח נשאר בדפנותיה שכבת שמן, דהיינו רושם ממה שהיה שם כשהייתה מלאה. אמנם בגשמיות לא בהכרח שישאר רשימו ובפרט בדבר יבש, אבל ברוחניות הכלל שתמיד בכל מקום וכלי שהייתה קדושה, נשאר רושם ממנה, ולפי רוב הקדושה, כך חוזק הרושם שנשאר שם. ועל כן יהודי שנפטר כיון שנשארה בו רושם קדושה חזק, על כן הוא מטמא מת טומאה חמורה אבי אבות הטומאה, שטהרתה רק ע"י אפר פרה אדומה ורק אחרי שבוע ימים, כי הקליפות מיד באות לינק ממנו. מה שאין כן גוי שמת טומאתו בהרבה יותר חלשה ורק טומאת ערב.

וכעין זה בתורה רלד מבואר שצריך לדעת להבדיל בין מעשה של צדיק למעשה של מתחזה העושה כמו הצדיק, דהיינו שרוצה לינק מהרושם שנשאר מעבודת הצדיק, ועל כן עושה כמוהו כדי להתכבד.

הרשימו הראשון בבריאה היה בחלל הפנוי, כי קודם הבריאה היה הכל אין סוף אלוקות, וכדי לברא עולם זולתו, צמצם אלוקותו לצדדים, ונשאר חלל פנוי, שנשאר בו רק רושם מהאלוקות שהייתה בו, ומכח הרושם הזה יש לנו כח להאמין באמת. וכלשון מוהר"ן בלק"ה נדה ב' אע"פ דאיהו לא חזי מזליה חזי את הרושם הזה ומתעורר באמונה בהקב"ה.

עוד אמרו חז"ל שהתורה לשון הוראה היתה צריכה להתחיל מחדש הזה לכם (שמות יב) שם מתחילות המצוות שבה, וטעם שהתחילה מספר מבריאת העולם וספר בראשית ותחילת ספר שמות, כי כח מעשיו הגיד לעמו (פרש"י בראשית א' א'), נמצא שהקב"ה כתב את מעשיו כדי שאנו בכל שנה נחזור ונספר אותם לעורר מחדש את הרשימו של מעשיו הנפלאים, שברא ומקיים עולם ומלאותו נפלא כזה, בניסים נפלאים בכל יום עד שכבר התרגלנו אליהם שמגרעין רקוב צומח פרחים ופירות נפלאים מטיפה סרוחה בעלי חיים נפלאים בדרך נפלאה, וכיו"ב אין סוף מעשים נפלאים שהקב"ה עושה בכל יום, והכל נכתב ברמז במעשה בראשית, ועוד שבחר באברהם אבינו והשגח על בניו עד שהוציאם ממצרים בניסים ונפלאות ונתן להם תורה, והשגח עליהם במדבר ארבעים שנה, והכניסם לארץ ישראל, הכל הם מעשיו הנפלאים שעשה צדיקו של עולם שאנו מספרים בכל שנה מחדש, לעורר את הרשימו של מעשיו שיעלה ויעורר שפע אור של אמונה ותשובה עלינו לעבוד אותו בחשק נמרץ והתלהבות גדולה.

¹ ליקוטי הלכות נטילת ידיים לסעודה הלכה ד אות ו. וזה בחינת מה שכתב רבנו ז"ל בספר האלף בית החדש (ספר המדות אות צדיק סימן כ): שעל ידי הוצאת שמות הצדיקים יכולים להביא חידוש במעשה בראשית, דהיינו לשנות הטבע; פי מבאר בהתורה "תקעו תוף" הפ"ל, שכל צדיק יש לו בחינת רוח נבואה רוח הקדש, שעל ידי זה נתברר המדמה של כל המתקרבין אליו, ועל ידי זה זוכין לאמונת חידוש העולם, ועל ידי אמונה זו יהיה חידוש העולם לעתיד, שאז יתנהג העולם בבחינת ארץ ישראל דהיינו בבחינת השגחה ונפלאות שלא כדרך הטבע, עין שם כל זה מבאר היטב. ועל כן על ידי שמזכירין שמות הצדיקים – על ידי זה מעוררין הרשימו שלהם, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן רמח): 'שעל ידי שמספרין מצדיקים – נתעורר הרשימו שלהם'. ועל כן על ידי הוצאת שמותם – נתעורר כח הרשימו שלהם של מעשיהם הטובים. ועקר כח מעשיהם הטובים של הצדיקים הוא, שעל ידי מעשיהם הטובים זכו לבחינת רוח הקדש, והמשיכו על ידי זה אמונת חידוש העולם כנ"ל, ועל כן על ידי הוצאת שמותם – בודאי יכולים להביא שנוי במעשה בראשית, דהיינו לשנות הטבע, פי על ידי הוצאת שמותם של הצדיקים נתעורר כח הרוח הקדש שלהם ונמשך אמונת חידוש העולם בעולם, שעל ידי זה נמשך הארה מחדש העולם שלעתיד שיהיה על ידי זה כנ"ל, שעל ידי זה יתנהג העולם בבחינת השגחה ונפלאות שלא כדרך הטבע, ועל כן בודאי יכולים לשנות הטבע על ידי זה. ... כי עקר הוצאת שם הצדיקים הוא שם הקדוש – שנשאר זכרם בעולם לברכה, על כן על ידי הוצאת שמותם הקדושים אשר שמו יתברך משתף בשמם, על ידי זה מבררין המדמה. כי שמם הקדוש שהוא בחינת זכרון שהוא בבחינת המדמה, על כן נתברר המדמה על ידי זכר שמותם הקדושים של הצדיקים, שכל עבודתם לברר המדמה וכו' כנ"ל, ועל כן הוצאת שמותם מסגל לזה ביותר, כי שמם בעצמם הוא בחינת ברור המדמה, כי שמם הוא בחינת תקון הזכרון, שהוא תקון המדמה ששם הזכרון כנ"ל. ועל כן צריכין לכתב שמותם בספר דיקא, כי הכתב הוא לזכרון, בחינת 'כתב זאת זכרון בספר', שעל ידי זה נתברר המדמה כנ"ל.

² ש"ע אהע"ז כו א' – ה"ה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושים, ונתן לה אפלו בשתיקה, ה"ו קדושים. והוא שעדיין עסוקין באותו ענין.

עד כאן ההקדמה

תורה רמח [י]

דע שסיפורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול מאד [י], כי על ידי סיפורים מצדיקים, נתעורר ונתלהב הלב בהתעוררות גדול להשי"י – להשם יתברך בחשק נמרץ מאד [י], ואע"פ שגם סיפור דמיוני שמספרים מעורר התפעלות וחזיון בעבודת ה' אצל השומע, אבל סיפור על עבודת ה' של צדיק אמיתי מעורר הרבה יותר כי הרשימו^ה של עבודת ה' שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו, דהיינו הרושם הרוחני שנעשה על ידי עבודתו של הצדיק את השם יתברך, זאת הרשימו נתעוררת^ט בעת שמספרין מהצדיק, והיא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול: וכדי להבדיל ממעשה דמיון שמספרים שלא מעורר שום רושם, נראה מוכרח שהרשימו שמתעורר ע"י ספור מעשה של צדיק אמיתי לא פועל בלב השומע, כי ההתפעלות הישירה מהמעשה היא התפעלות חיצונית, שמתפעלים גם ממעשה שלא היה, שזה תלוי בכשרון של המספר. אבל כאן ממה שתלה את הדבר ברשימו, נראה כוונת רבנו שע"י ספור המעשה, עולה הרשימו שהשאייר המעשה בעולם, למעלה ומעורר יחוד עליון שעל ידו חוזר לכל השומעים אור של תשובה שמעורר חשק נמרץ להקב"ה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רמח

מעלת ספורי מעשיות מצדיקים

נועם אלימלך [פ] שמות ד"ה ויאמר, בתוה"ד, וז"ל^ק: "סימן טוב לאדם שהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה לשמו יתברך באמת, באותו הפעם לבו חושק ומתלהב מאוד מאוד שיזכה גם הוא לעבוד השם יתברך באמת, זה סימן טוב שהשם עמו". עכ"ל^ק.

הרמב"ם בספר המצוות [מצוה ח], וז"ל^ק: "ציונו להדמות בו יתעלה כפי היכולת, והוא אמרו והלכת בדרכיו, וכבר נכפל זה הציוי ואמר ללכת בכל דרכיו ובא בפירוש [סוטה יד] מה הקדוש ברוך הוא נקרא חנון, אף אתה היה חנון, מה הקדוש ברוך הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום; מה הקדוש ברוך הוא נקרא חסיד, אף אתה היה חסיד. וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר, ואמר: אחרי ה' תלכו, ובא בפירוש שרצה לומר ההדמות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות שיתואר בהם האל יתעלה על צד המשל יתעלה על הכל עילוי רב". עכ"ל.

הנה צדיקים זי"ע הקפידו שלא לספר מעשה מצדיקים אא"כ יש להם שייכות לאותה הבחינה, בבחי' שהם בעצמם נהיו בעל המעשה, וכן בענין לחקות תנועות הצדיקים שנהגו בזה חסידים ואנשי מעשה בדאיתא ע"ז בנוע"א שזה בחי' של לא תעשה לך פסל כל תמונה, ורק אם מקבל נגיעה בבחי' העבודה הפנימית של הצדיק שמוזה נהיה תנועות החיצוניות מותר לעשות כמותם^{עד} [ל], וזה הפנימיות שלא יכתוב אא"כ יכול לקרות שיכול ליכנס לפנימיות האור בעצמו ואז יכול לכתוב ולהשפיע. (רבי יצחק מאיר מורגנשטרן ים החכמה תשסו עמ' תסב)

כתובות דף ה. גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשי שמים וארץ.

שיח שרפי קודש (יועץ קיס קדיש בייטעגס) – ערך רבי אות פה: אמר שהוא נעשה חסיד מזקן אחד שסיפר מעשיות מצדיקים הקדושים. ואמר בזה"ל. ער האט פר ציילט. איך האב גיהערט, והבן. כמה גדולים סיפורי הצדיקים זי"ע ועכ"א: (הה"ק מקאצק):

רבנו בחיי ריש פרשת וישלח – מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע, אכול דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד (משלי כה, כו כז): ואחר שהודיענו בכתוב הזה שאי אפשר להשפיל כבודו של צדיק כשם שאי אפשר לעבור המים הצלולים שלא יחזרו לצלילותן, הודיע בכתוב השני כי יתחייב האדם לחקור הצדיקים ולספר בשבח מעלתם, והגיד לך כי

^ה לא ידוע טתי והיכן נאמרה תורה זו

^י עיין לעיל תורה רלד ושם נרשם

^י עיין סיחות הר"ן קלח

^ח עץ חיים – שער ו (עקודים) פרק ו מ"ת – עוד יש בחי' אחרת גדולה ורב התועלת והוא כי לעולם אפילו כשמסתלקין אינם מסתלקין לגמרי בכל בחינותיהן עצמן ועולין אמנם מניחין מכחן ומבחי' עצמן קצת הארה למטה במקום אשר עמדו שם בראשונה וזה הארה אינה נעקרת משם לעולם ועד אף גם בעת עלותן למעלה הארה הזאת נקרא רשימו בסוד שמני כחותם על לבך הנזכר סוף פ' משפטים בסבא דקי"ד ע"א.

^ט בתולד- נתעוררת

^י הערה עד שם – וזה גם היה הענין שצדיקים כשסיפרו מעשיות מצדיקים שינו פרטים לפי הבחינה שהיו צריכים לעורר ולפי המדרגה שאחזו בשעת הסיפור, ופעם אמר לי הרה"ק ר"י מפאשוורסק זי"ע שצדיקים דרכם לשנות פרטים כשמספרים סיפורי צדיקים אך אמר על עצמו שהוא אינו משנה, והגבאי שנוכח שם נענה שגם הוא דרכו לשנות, וצחק כמסכים.

ערך החקירה הזאת בחקר כבודם הוא טוב מאכילת הדבש, כי אכילת הדבש הרבות לא טוב, והרבות לחקור בכבודם, הוא טוב וכבוד אצל המחשבה, כי אין ספק שהמשבח את הצדיקים תמיד אין זה כי אם מצד טבעו ומזגו הטוב ולכך סיפור שבחם אצלו מתוק מדבש, והמשבח את הרשעים אין זה כי אם רוע לב ומצד שיש לו קורבה באחת ממדותיהם הרעות, ועל כן הסיפור בשבחם ימתק אצלו כענין שכתוב (איוב כ, יב) אם תמתיק בפיו רעה, וכתוב (משלי כח, ד) עוזבי תורה יהללו רשע, כי כל אחד ואחד משבח את מינו: ועל כן הזהיר שלמה המלך ע"ה כי לחקור כבוד הצדיקים והסיפור בשבחם ומעלתם כבוד הוא אצל המשבח, והזריז בדבר הרי זה משובח, וריבוי החקירה בכבודם טוב מאכילת הדבש. וכן אמר דוד ע"ה (תהלים טו, ד) ואת יראי ה' יכבד, הזהיר לחקור כבוד הצדיק ולספר בכבוד יראי ה' ולכבד אותם, והמדה הזאת שם אותה בכלל מדות החסידים, העולים במעלות העליונות השוכנים בהר קדשו, והוא שאמר (שם טו, א--ד) ה' מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים וגו' נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד:

תפארת שלמה [חיי שרה ד"ה ויאמר לא אוכל, דף כא.]: "כאשר בא העבד אל בית לכן ובתואל, היה ירא לנפשו ממאכלם לבל יטמטם לבו כמו סם המות. לזאת לא רצה לאכול עד אשר ידבר דברי תורה, כי הדברי תורה מביא הקדושה לתוך המאכל. לזה אמר עבד אברהם אנכי. וזהו הדברי תורה כי המספר בשבחיו של הצדיק הוא כמו דברי תורה, ובוזה היה ניצול". עבל"ק.

עצם הזכרת שמם – מעוררת וממשכת השפעות ואפילו עצם זכרונם לבד, מעורר את זכותם. כמו שאמר הרה"ק מדוין זצוקללה"ה לעורר מהמשנה יומא [כח.]: "אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה, אם הגיע הוראה אומר ברקאי. מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל המזרח. עד שבחברון, והוא אומר הן". ובירושלמי ופ"נ ה"א, הביאו רש"י (שם): "כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון". ומדקדק הרה"ק הנ"ל דסגי אפילו בהזכרת שם חברון לבד, כדי לעורר זכות אבות, לפי ששם שוכנים האבות ישני חברון.

אגרא דכלה – פרשת עקב (ד"ה כי תאמר בלבך) – דהנה כתבו רבותינו הקדושים צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצולות ים מבלי מכשול, אזי יזכור במו פיו מעין אותן הניסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד. וז"ש גם בכאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור תזכור את אשר עשה י"י אלקיך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורי הניסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, כמלכא דאיתגבר חיליה כד מספרין גבורתין דעביד, עיין בזהר ברע"מ בא [ח"ב מ' ע"ב]: ועפ"י הדברים האלה יונח לנו מ"ש רז"ל במדרש שיעצו יועצי המן לו שיעשה עץ לתלות את מרדכי, כי חזרו על כל הצדדים, במים כבר נעשה להם נס ביציאתם ממצרים, באש נעשה נס לאברהם וחנניא מישאל ועזריה, וכן על כל שאר העניינים עיי"ש [אסת"ר פ"ט ב'], דקשה על זה ובי טפשים היו, הלא כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישכיל מי שיכולת בידו להציל ממים ואש וחרב וחנית הוא יכול להציל מתליה, אך לפי מ"ש יונח, דהנה הם היו קליפות גדולות והיו יודעים שנתחייבו אותו הדור והיה בידם מעט זכיות, רק ידעו שעל ידי סיפורי הניסים בכיוצא בענין יושעו לעין כל אפילו בזולת זכיות, ועל כן ביררו דבר כזה שאי אפשר להם לספר מעין המאורע, והתורה הקדושה המייעצת לישראל בחכמה צותה אותנו בכאן לספר ולזכור ביציאת מצרים שהוא כלל כל הניסים, ואפילו יארע ח"ו דבר חדש הכל היה נס דוגמתו ביציאת מצרים, ועי"ז יפלו אויביהם בהשמד וכלה לאין מרפא, אמן כן יאמר השם:

